Bat. Gen.
XXVI
745

BILLITON-DEBAT.

(EEN ONGEVRAAGD ADVIES)

DOOR

FRISO CONSTANT.

's-Gravenhage,
HENRI J. STEMBERG.
1883.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XXII 745

BILLITON-DEBAT.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Pp 289700

BILLITON-DEBAT.

EEN ONGEVRAAGD ADVIES

DOOR

FRISO CONSTANT.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

's-GRAVENHAGE,
HENRI J. STEMBERG.
1883.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 8 Mei 2012
No. Induk : 41382/PN-MUSEUM/12
BIB - ID :
Beli / Hadiah : Ex. Museum

Gedrukt ter Zuid-Hollandsche Boek- en Handelsdrukkerij, te 's Hage.

De conclusie der commissie uit de 2e Kamer der Staten-Generaal in zake de verlenging der Billiton-concessie is aangenomen, en wel met eene verpletterende meerderheid, indien wij nagaan dat eigenlijk niemand den Minister van Koloniën heeft kunnen of willen beschermen en verdedigen in zake het door hem ingenomen standpunt op eene zoodanige wijze, dat zij ten minste den naam eener verdediging verdiende.

Wij verheugen ons over dat feit. Waarom? Is het omdat wij vijanden zijn van de Billiton-maatschappij, of haar misgunnen den voorspoed, den zegen op haren arbeid? Noch het een noch het ander; want geen wangunst of nijd bestuurt ons oordeel, zelfs de begeerte dat ook na 1892 haar bestaan verzekerd zij, bepaalt onze overtuiging en behoort slechts tot onze wenschen.

Onze vreugde beweegt zich dan ook met het oog op het door de commissie uit de 2e Kamer behaald succes, — een succes waarmede wij haar en het Nederlandsche Volk van ganscher harte gelukwenschen, — in eene geheel andere richting. En die richting is?

Dat de Kamer recht heeft gedaan, dat zij pal heeft gestaan voor recht en voor wet, dat zij de stoffelijke belangen van het Nederlandsche volk heeft weten te beschermen en te behartigen, en eindelijk dat zij zich niet heeft laten verleiden om den weg op te gaan van een zoodanig cynisch sophisme, waardoor het belang van allen gaat buigen voor dat van enkelen, trots den tegenovergestelden wil van de stellige en niet twijfelachtige bepalingen der wet. En waar blijft nu de goede trouw? Ziehier het antwoord: Ook dan wanneer die goede trouw, met gronden aan de waarheid ontleend (iets wat intusschen niet het geval is), zekere aanspraken op eene wijziging, verlenging of wel op eene geheel nieuwe concessie had *kunnen* doen gelden, ook dan had men dat beroep op die goede trouw, waarmede nu slechts gesold is, niet mogen laten gelden; ja! men had haar zelfs niet mogen laten klinken, omdat de wet *te* duidelijk sprak, om ten haren believe hare bepalingen, ontwijfelbaar als zij waren, ter zijde te stellen. Immers, hoe *kan* (gesteld dat zulks ten aanzien van de Billiton-maatschappij geschied ware) deze zoo in het debat opgedrongen goede trouw met eenig recht *ooit* gevorderd hebben, dat op haar als een element tot voldoening van zekere aanspraken bij eene nieuwe of verlengde concessie zou worden gelet?

Sedert wanneer zouden toezeggingen en beloften (aangenomen dat men deze inderdaad verstrekt en gedaan had) op die zelfde goede trouw een beroep tot nakoming en vervulling hebben mogen doen, zoodra ze kennis droegen van het feit, dat die nakoming en vervulling strijdig zijn met de wet, of dat zekere bevoegdheid om de bepalingen dier wet te ondervangen door eene koninklijke

machtiging, (en door deze alléén) slechts met kennelijk opzettelijke overwegingen wordt nagelaten, om ze eenvoudig te vervangen door een niets-zeggende koninklijke boodschap, wier vorm en karakter noch door de Grondwet, noch ook door eenige andere organische wet wordt gerechtvaardigd?

Wij vatten het niet, en wij willen dan ook in de veroordeeling van de houding des Ministers van de zijde der volksvertegenwoordiging niets anders zien dan die eener gepleegde miskenning van de duidelijkste toestanden, alsook die eener volstrekte begripsverwarring omtrent recht en onrecht, waarmede de heer De Brauw eene onmogelijke overeenkomst mogelijk heeft pogen te maken, maar aan wier treurige heerschappij het Nederlandsche volk nog ter goeder ure is ontsnapt, toen de 2e Kamer der S.-G. in zake de verlenging der Billiton-concessie stemde zooals zij den 15 Februari ll. gestemd heeft.

Wij merken den tijd, die aan het driedaagsch debat van deze zaak is besteed, dan ook niet aan als vermorsten nationalen tijd, maar beschouwen dien als eene vingerwijzing voor tegenwoordige en toekomstige Nederlandsche staatslieden, om voortaan zóó streng acht te geven op de nationale wetten en verordeningen, dat de plichten *tegenover* en de rechten *van* Nederlandsche en Nederlandsch-Indische belastingschuldigen nimmer meer worden uit het oog verloren, ter zijde gesteld of benadeeld, zoodra er concessiën of welke andere belangen ook aan de orde worden gesteld.

Al dadelijk werd dit vlugschrift ingeleid met een woord, gewijd aan de goede trouw.

Men vinde daarvoor eene verklaring in het feit, dat de Minister aan die goede trouw *en* in het schriftelijk *en*

later in het mondeling debat eene plaats heeft aangewezen, die naar onze stellige overtuiging ten eenenmale alle recht van bestaan gemist heeft.

Goede trouw toch te willen ontleenen aan toezeggingen, beloften of verklaringen, die tevergeefs worden gevonden in de stukken der Indische Regeering of in die van het Opperbestuur, is een volstrekt wanbegrip, zoodra wij slechts hebben te wijzen op het feit, dat er nooit van iets anders sprake is geweest, dan van de bereidwilligheid tot nadere onderhandelingen over eene concessieverlenging, mits vooraf waren vastgesteld zekere wettelijke bepalingen, waaraan die verlenging kon worden getoetst, maar welke bepalingen zelfs ook tot op heden niet zijn gedecreteerd.

Maar al ware het nu ook dat die beweerde goede trouw in zake de Billiton-overeenkomst van 7 Januari 1882 bij de 2e Kamer der S.-G. op eene andere uitkomst dan de verkregene hare eischen stelde, toch hadden hare voorstanders behooren te begrijpen, dat van hare toepassing nooit sprake kon zijn, zoodra de wet haar verbood dit naar letter en naar geest te doen, naardien ons dit wordt geleerd in art. 22 van het Koninklijk Besluit, (Indisch Staatsblad 1873, no. 217*a*) aldus luidende:

Bij het eindigen van eene concessie, hetzij door tijdsverloop, hetzij door intrekking, wordt tot het voortzetten der mijn-ontginning geen nieuwe concessie buiten openbare mededinging verleend dan krachtens van Ons verkregen magtiging.

Goede trouw kan zich alléén beroepen op stellige, onbetwistbare en niet met de wet strijdige gedane toezeggingen en beloften.

Van toezeggingen en beloften in dien onvermijdelijken geest en vorm is in casu dan ook nooit een schijn of schaduw zelfs ontdekt geworden, tenzij men uit iemands bereidwilligheid, om, onder zekere nog vast te stellen nadere bepalingen, te onderhandelen over dit of dat object, verkieze te besluiten dat die bereidwilligheid gelijk staat met eene belofte die geroepen is bekende wenschen te vervullen.

En dit laatste nu schijnt voor den Minister eene voldoende aanleiding te zijn geweest, om eene onbevoegde handeling van den Gouverneur-Generaal, toen deze, zonder openbare mededinging en zonder machtiging des Konings, op den 7 Januari 1882 tusschen de Indische Regeering en de Billiton-maatschappij eene overeenkomst van concessieverlenging toestond, te dekken met eene latere koninklijke goedkeuring, en ten slotte dus met zijne algeheele ministerieele verantwoordelijkheid.

Wij verbazen ons over die aanleiding, maar, terwijl wij ons niet minder in gissingen verdiepen over de mogelijkheid om aan die overeenkomst van 7 Januari een begrip *van* en een beroep *op* de goede trouw vast te knoopen, rijst thans bij ons de vraag: Waar schuilt dan de goede trouw *van den Minister*, wanneer hij, om het stellige voorschrift van art. 22 van het Koninklijk Besluit van 1873 buiten werking te stellen, door verlenging eener concessie, die nog 10 jaren te loopen heeft voor en aleer zij geexpireerd is, aan wet en recht geen nadeel gelooft toegebracht en het landsbelang en de schatkist niet benadeeld oordeelt?

Wat blijft er over van die goede trouw bij de Regeering wanneer de rechtvaardigheid niet eens diep genoeg is doorgedrongen, om den termijn, gesteld voor de exploitatie van eene

winstgevende zaak, niet af te wachten zooals toch in de overeenkomst tusschen de Regeering en den concessionnaris is bepaald, maar om die exploitatie bij hernieuwing tien jaren te vroeg op te dragen aan dezelfde Maatschappij, onder eenen vorm, die met elk begrip van gelijkheid van een ieder voor de wet in strijd is?

Hoe met den besten wil zich een oordeel gevormd omtrent het staatsbelang, wanneer eene Regeering nog niet eens ten volle bekend is met de geldelijke uitkomsten over eenen algeheelen concessietermijn?

Hoe van die uitkomsten een juist denkbeeld te verkrijgen, wanneer men willekeurig afwijkt van den gestelden 40-jarigen termijn en dien ondervangt onder het voorgeven eener billijke en legale verlenging, waarvan in het bedoelde art. 22 der verordening van 1873 niet wordt gerept, zonder dat het staatsbelang daarvoor gronden aanbiedt?

Waartoe, in één woord, die haast tot verlenging, terwijl nog 10 jaren in het verschiet liggen, en op *welke* juiste gronden zich het argument veroorloofd, dat Billiton wellicht niet meer dan 700000 picols tin zou hebben op te leveren?

Wij begrijpen het evenmin als dat wij het gevaar van bedreiging vreezen, wanneer de Minister, op eenen mogelijken roofbouw wijzende, vergeet dat die roofbouw op verre na niet altijd in de macht staat van hem, die er toe geneigd ware.

Roofbouw is ongetwijfeld een leelijk, maar ook dikwijls in mijnondernemingen slechts een groot woord, want hij *is* en *blijft* altijd nog geheel onderworpen aan een tal van voorwaarden, die, blijkens de ervaring, op verre na niet altijd door de liefhebbers van roofbouw te vervullen zijn.

Wij zullen ons echter verplaatsen van het gebied der goede trouw naar dat van het gehouden Billiton-debat zelf in de Tweede Kamer onzer Staten-Generaal. Dat debat nu was waardig en ernstig. Niet één die daaraan deelnam, of hij gevoelde al het gewicht van het aan de orde gestelde onderwerp. — De pers, die niet alleen niet gezwegen, maar, met *Het Vaderland* vóórop, daarentegen niet weinig heeft bijgedragen om de helderheid van het debat met zijne waardigheid en ernst te verhoogen, die nationale pers mag voorzeker wel de aanspraak doen gelden, dat aan haar vooral een aandeel toekomt van het succes, dat slechts van ééne enkele zijde is betwist geworden. — Die tegenstand moge een ieder hebben verbaasd als niet passende in het kader van een stelsel, dat sedert jaren her met zooveel heilig vuur en talent de Gouvernementscultures wist te beschermen, toch bleven, behoudens eenige weinige noodelooze hatelijke uitvallen, alle voertuigen der openbare meening volkomen binnen de grenzen der fatsoenlijke en goede manieren. Het Nederlandsche volk hebbe dan ook slechts dank over voor de studie en voor de zorg, waarmede de Koningin der Aarde deze zaak heeft ingeleid en waardoor zij heeft bijgedragen om het latere Kamerdebat zooveel te beter voor te bereiden en te vergemakkelijken. Dit niet te verzwijgen, maar daarop allereerst te wijzen als een plicht, die niet zelden te veel uit het oog verloren wordt, komt ons geenszins overbodig voor. — Wij wenschen ons dan ook daarvan allereerst te kwijten en geven er alzoo akte van bij dezen.

Onlangs kon men in een hoofdartikel van de *Arnhemsche Courant* als het gevoelen harer kundige en scherpzinnige redactie lezen: dat de bescheiden heer J. J. van

Kerkwijk, lid der 2e Kamer van de S.-G., dit deel der volksvertegenwoordiging meer dan iemand van *binnen* en van *buiten* kende.

Wij onderschrijven deze meening, en omdat wij dit doen, wagen wij het bij dat uitstekende Kamerlid eens een antwoord te veronderstellen, zoodra hem de vraag zou worden gedaan: *Is de meerderheid, die de Billiton-conclusie accepteerde, nu ook de vijandin der Billiton-Maatschappij?* en alsdan dat antwoord aldus te hooren luiden: *Volstrekt niet, want zij behoort vrij zeker grootendeels tot hare vrienden en begeert slechts den door haar ingeslagen weg te vervolgen.*

De mogelijkheid dat de heer Van Kerkwijk ons tegenspreekt of dat hij er niet aldus over denkt, bestaat natuurlijk; maar zoolang ons dit niet blijkt, nemen wij onze vooronderstelling aan als een feit, en wenschen ook wij in de 57 stemmen, die *vóór* de conclusie der commissie stemden, geen minder warme vrienden der Billiton-maatschappij te zien dan in de 20, die er zich *tegen* verklaarden.

Van waar deze meening? Wij antwoorden:

Het Nederlandsche volk heeft immer met welgevallen de handelingen gadegeslagen van den vorstelijken medestichter der Billiton-maatschappij. Dat volk is en was zich steeds bewust, dat Prins Hendrik immer het oog gericht hield op alles wat aan de stoffelijke welvaart van ons Vaderland bevorderlijk kon zijn.

Zijn lust om daarin voor te gaan, zijn wil om voor geen bezwaren ooit terug te deinzen, zijn hoop en zijn vertrouwen ook dat de materieele ontwikkeling van Neerlands handel en nijverheid tot de allereerste voor-

waarden behoorden, die ons Vaderland in den veelbeteekenenden rang der volken als Koloniale Mogendheid alléén *konden*, *moesten*, en ook *zouden* doen handhaven, dat alles beheerschte zijn Prinselijken geest en arm in al zijn omvang, en het is aan *dat* feit, dat het Nederlandsche volk nooit zijn eerbiedige hulde en dank zal mogen onthouden. Het is naar aanleiding van deze overtuiging, waaraan ook de natie nooit ontrouw zal worden, dat wij van het oordeel rekenschap geven, dat door ons aan de Billiton-beslissing is vastgeknoopt. Welnu, deze zelfde overtuiging zal ook die van onze geheele volksvertegenwoordiging zijn geweest, toen zij onlangs voteerde gelijk ze deed. Geen lid der Staten-Generaal houdt er vermoedelijk eene andere op na, al zijn wij dan ook niet zoo gelukkig om onze beide Kamers zoo goed van binnen en van buiten te kennen als dit met den heer J. J. van Kerkwijk het geval is, zoodra het hem behaagt aan zijn juisten blik en aan zijn helder verstand den kost te geven. Bestaat er soms al verschil, dan kan het alléén daarin gelegen zijn, dat men staats-exploitatie van Billiton-tin verkieslijker oordeelt dan die der particuliere nijverheid. Voor dat denkbeeld, al verwerpen wij het ook ten eenenmale, blijft toch altijd veel te zeggen, zoolang onze koloniale staatkunde tenminste de Gouvernements-koffie-cultuur als de heerschende huldigt en Nederland de koffiekurk *moet* aanmerken als het object, waarop zijn schatkist behoort te drijven.

Op het standpunt van dergelijke politiek is het dan ook begrijpelijk, dat men, de Koffiebaronnen en Suikerlords niet best verdragende, ook in Billiton-prinsen en in Tin-markiezen slechts booze gedaanten en leelijke schimmen waant te herkennen, die van den Nederlandschen en Nederlandsch-Indi-

schen bodem zoolang mogelijk moeten geweerd blijven, — zal het den lande zoo hier als ginder gaan zooals het behoort.

Maar dat oordeel is niet het oordeel van de meerderheid in ons land, want die meerderheid hecht aan vrijheid van handel en begeert aan haar nijverheid geen banden aan te leggen, die aan hare kapitalen en hunne beweging den ruimen en gezonden weg betwisten.

En al moge men nu vooralsnog overtuigd zijn en blijven, dat het eene roekeloosheid ware, om in de naaste toekomst aan die Gouvernements-koffiecultuur te tornen door hare drijvende geurige kurken naar beneden te halen, ja! al moge men ook zelfs geen landsregeering spoedig tot dergelijke waaghalzerij zien besluiten, iets anders is het, in stede van op dat gebied de grenzen te beperken, die grenzen daarentegen uit te breiden en wijder te maken, door b.v.b. aan de Gouvernements Banka-exploitatie, er nog eene van Billiton-tin aan toe te voegen, al zou die uitbreiding dan ook schijnbaar volkomen passen in een stelsel van koloniale staatkunde zooals tot nu toe door ons vaderland *is* en vooralsnog zal *moeten* blijven gevolgd, naardien het niet anders *kan* of niet anders *mag* geschieden uit een oogpunt van overwegend staatsbelang, waarmede ieder beginsel immer rekening zal weten en ook zal dienen te houden.

Wij beweerden straks dat het Billiton-debat was: waardig en ernstig. Daaraan eene korte nabetrachting te wijden achten wij niet overbodig, en het is dáártoe dat wij allereerst onze aandacht vestigen op de voortreffelijke rede van den Voorzitter der Commissie, den heer Mirandolle. Zijn betoog was streng, niet één woord te veel of te min. De objectiviteit werd niet één oogenblik uit het

oog verloren. De gronden, waarop de conclusie van het rapport der commissie steunde, werden toegelicht op eene dusdanig afdoende wijze, dat wij ons eene voorstelling kunnen maken, hoe de betrokken Minister nadacht over de heroïeke middelen, die er noodig zouden blijken, wanneer het hem al mogelijk scheen, een zóó geduchten tegenstander te verslaan, als hem thans in den persoon des heeren Mirandolle was te gemoet getreden.

De rollen der commissie waren blijkbaar goed verdeeld. De heer Wintgens toch vulde hier aan, en hij deed dit zonder een oogenblik zijn conservatief standpunt prijs te geven. Veroorloven wij ons daarmede niet in te stemmen, wij brengen oprechte hulde aan de wijze, waarop hij het handhaafde, maar vooral ook aan den zedelijken moed, die zijn braaf karakter als volksvertegenwoordiger deed uitkomen, toen hij meer dan iemand bewees, *hoe* weinig hem de banden knellen, zoodra het er op aankomt 's lands wet en 's lands belang verre te stellen boven al de gunsten van kiezers, van wie hij wel kan nagaan, dat er velen onder hen zijn, die dááromtrent in de Billiton-quaestie eene zoo geheel andere meening voorstaan dan de zijne.

Den heer De Savornin Lohman, die den Minister heeft pogen te verdedigen, maar daarin geenszins gelukkig was, hebben wij niet begrepen. Of het aan ons lag, dan wel aan het feit, dat hier de helderheid des geestes en de logica door afwezigheid schitterden, wij weten het niet, maar wij willen ons toch daaraan gaarne vasthouden, omdat wij anders licht gevaar zouden loopen te verdwalen binnen de grenzen van een oprecht en edel karakter als het zijne, een karakter dat wij niet in staat achten ooit te

buigen voor overwegingen, die aan het recht en het belang van den staat immer vreemd behooren te blijven.

De heer Van Nispen scheen ons min of meer verlegen met de houding, door hem aan te nemen. Hoezeer eigenlijk zich plaatsende op hetzelfde standpunt als dat des heeren Wintgens, zoo kwam het ons toch voor dat deze geachte afgevaardigde zich beijverde een steunpunt te vinden, dat hem de vrijheid zou verleenen aan den wil der duidelijke conclusie der commissie te ontsnappen, eene poging waarin hij, evenals de heer Heydenrijck, ten laatste geslaagd schijnt, maar welk slagen wij intusschen bij beide volksvertegenwoordigers betreuren, omdat wij nooit hebben opgehouden hunnen zedelijken moed te vereeren, zoodra zij in de bres sprongen ook van hun standpunt, om recht en wet te beschermen en voor 's rijks stoffelijke belangen een sterke en scherpe lans te breken.

Dit thans nagelaten te zien en in stede daarvan slechts spijkers op laag water waar te nemen, ziedaar iets dat wij betreuren, naardien het ons berooft van zekere illusiën, wier vernietiging wij ons van die zijde nimmer hadden voorgesteld.

De heer Keuchenius, die een zoo rijk aandeel heeft genomen in de Billiton-beweging, en die dáárdoor andermaal, gelijk in 1866, getoond heeft noch hoon, noch smaad te ontzien, zoodra het er op aan komt pal te staan voor de rechten der natie, had, uit den aard der zaak, eene waarlijk niet gemakkelijke taak te vervullen.

Immers, het is niet genoeg ter bescherming van het staatsbelang en ter handhaving van den eerbied voor 's lands wetten eene quaestie in het leven te roepen, waarbij

de machtigste, de rijkste en de aanzienlijkste burgers betrokken zijn; maar er behooren ook moed, ijver en een schat van kennis en talent toe, om aan zoodanige quaestie tegelijk ook een gang en eene richting te geven, waardoor het debat niet gaat gelijken op een teugelloozen en onbedwongen stroom, die ten laatste wel eens blijkt zelfs door niemand tegengehouden te kunnen worden zich eindelijk oplost in eene uitkomst, die, gelijk hier, aan het geschokte nationaal bewustzijn volkomen voldoening schenkt.

Niet één Voorzitter, hij zij dan ook zoo bekwaam, geschikt en energiek als de heer Van Rees er een is, is daartoe altijd alléén in staat. Zoodanige leider toch zelfs, niet tegelijk gesteund door de woordvoerders zelf, zou blijken niet zelden te falen, bij al de krachten, die hem ter beschikking staan.

Het komt ons dan ook voor dat de zaakrijke, afdoende en heldere rede van den heer Keuchenius, hoe veel zij ook vorderde van het geduld en van de onverpoosde aandacht der Kamer, dáártoe veel heeft bijgedragen. Nooit buiten de orde, altijd binnen de grenzen der parlementaire eischen, steeds met het scherpe zwaard der critiek gewapend en recht op het doel afgaande, moet men inderdaad erkennen dat hij, evenals de heer Rutgers Van Rozenburg, den Billiton-veldtocht had beslist vóór dat nog de stemming zelve over de conclusie en hare amendementen aan de orde was gesteld.

Gelijk de heer Wintgens den heer Mirandolle aanvulde, zoo bewees de heer Rutgers dat de aan den dag gebrachte informaliteit van het zegel, waarmede het Billiton-contract ten onrechte voorzien was, een nevenknie of pendant be-

hoorde te bezitten in het Koninklijk rescript, waaraan de onderteekening des Konings ontbrak.

Gelijk steeds was de rede van dien geachten afgevaardigde op den man af.

De gespierde taal van den kordaten volkstribuun moge hier en daar de spaanders hebben doen vliegen, ja! zij moge zelden zangrijk en liefelijk klinken, — aan de kracht, aan de waarheid, aan zijn mannelijken moed ontbreekt er nooit iets, zoodat de hoofdstad zich, voorwaar! wel gelukkig mag rekenen, ten vorigen jare een fout te hebben hersteld waardoor zij in staat is thans het bezit van een Rutgers op de banken van het Binnenhof te 's Hage des te beter te waardeeren.

De heer Van Gennep verdedigde eene door hem ingediende gewijzigde conclusie.

Hij deed het met talent, maar hij heeft ons niet van de noodzakelijkheid kunnen overtuigen dat zij die der commissie in werkelijkheid zóó corrigeerde, dat deze laatste dáarvoor behoorde te wijken. Dat wij niet geheel onjuist oordeelden, bewees ons de latere intrekking door den geachten voorsteller zelf.

De rede van den heer De Casembroot was er eene in het voordeel des Ministers, dien hij, blijkens den aanloop, nog niet zeer geschikt oordeelde om een burger te zijn van het voormalige Sparta, alwaar men een ieder genoeg bekend oordeelde met de wetten des lands om er niet in te verdwalen of er onbekend mede te zijn.

De voormalige vlootvoogd, zoo tehuis op een oorlogsfregat, een man, dien wij hoogachten, bewees hier intusschen aan den Minister diensten, wier edelmoedigheid bij hernieuwing een lauwer vlechten in de vele, die den held

van de Japansche wateren reeds sieren, doch die door den staatsdienaar achter de groene tafel tot ons genoegen met fierheid werden geweigerd, toen hij den bondgenoot verzekerde er noch ingeloopen, noch in den doolhof der Indische wetgeving te zoek geraakt te zijn.

Met het oog op de uitstekende qualiteiten van den heer De Casembroot hebben wij dan ook niet noodig ons blind te staren op zijne in dezen aangenomen houding, die ons echter in de werkelijkheid bevreemd en verrast heeft.

Intusschen geneigd om den braven krijgsman hier zelf ietwat verdoold te gelooven, toen hij sprak gelijk hij deed, aarzelen wij toch niet toegevend te zijn en te bedenken dat het iets geheel anders is op te treden voor de eer van het dappere Indische leger, dan met argumenten, aan de wet ontleend, te bewijzen dat de Minister in casu zich bewoog in de goede richting, toen het Z.Exc. behaagde wit voor zwart of omgekeerd te doen doorgaan.

De bestrijding van den heer Gleichman, blijkbaar goed gewikt en gewogen, was keurig, afgerond en geacheveerd. De kunst om een tegenstander op politiek gebied een ministerieel leven te doen afleggen en hem den laatsten droppel bloed af te tappen zonder dat de lijder zelf er iets van bespeurt, werd hier op zóó duidelijke en zóó correcte wijze door den Oud-Minister van Financiën ten toon gespreid, dat men de doodende fluweelen hand schier dankbaar zou begeeren te drukken, en een Keizer van China, indien hij getuige ware geweest van de betoovering waarvan hier sprake is, inderdaad de lust zou hebben moeten bekruipen om ook een Gleichman tot dezulken onder zijne dienaren te mogen rekenen, die daarginds

belast worden aan politieke zondaren het gouden koord aan te bieden. Moge al het woord van den heer Cremers, gelijk altijd ernstig en waardig, hier en daar nog iets verzachtends hebben pogen te pleiten, de slotsom van dat woord was toch eene onvoorwaardelijke veroordeeling van de handelingen der landsregeering, zoodat de Minister zich geene illusiën meer behoefde te maken, want ook die afgevaardigde liet den Minister totaal los.

De heer Van der Hoeven, die tot de uitstekende treinsoldaten behoorde, resumeerde als het ware het debat. Deze resumtie was volkomen afdoende. Zij legde den vinger op iedere wondeplek, niet één enkele bleef verschoond of onbedekt, zoodat niet één wapen den Minister restte. De slag, dien men aanvankelijk van de Ministerstafel nog afgewend waande, was dan ook op alle plaatsen doodelijk toegebracht. Niemand, die nog twijfelde aan de gevolgen.

De Minister, over wien wij tot nu toe het stilzwijgen bewaarden, mag inmiddels niet onbesproken blijven.

Ons dit tot plicht aanrekenende, geven wij de verzekering, er naar gestreefd te hebben, dat oordeel hier ter plaatse niet uit te spreken, dan na het alvorens aan de strenge eischen der rechtvaardigheid getoetst te hebben.

Dat oordeel nu wordt aangevangen met de verklaring, dat de Minister De Brauw in zake het Billiton-contract er evenmin is ingeloopen, als dat hij in de Indische wetgeving te zoek is geraakt.

Maar wij zijn tegelijk volkomen overgetuigd dat zijn voorganger, de Minister Mr. W. Baron van Goltstein, er uitgeloopen is en dat deze zich tijdig tegen de kou geborgen heeft.

't Is zelden mogelijk voor dergelijke meeningen stellige bewijzen aan te voeren, doch de feiten hebben tot ondersteuning van zoodanig oordeel zulke ernstige bijdragen geleverd, dat er slechts weinigen in het land zullen zijn, die in dezen de opvatting van den heer Keuchenius en van de Kamer niet zullen deelen.

Men heeft voor die houding van den Minister Van Goltstein natuurlijk eene verklaring willen zoeken. Of men haar gevonden heeft, ziedaar eene andere vraag, waarvan het antwoord misschien henenwijst in de richting van het feit dat algemeene belangen niet zelden geheel worden beheerscht door de heerschappij van gekrenkte eigenliefde en ijdelheid.

Immers, in zekere kringen wordt het volstrekt niet bedenkelijk geoordeeld, om aan deze of gene behaalde miskenning of ongenade met behulp b.v.b. van de macht van het kapitaal of met de kansberekening der staatkunde, hoe kleinzielig dan ook, een zekere genoegdoening te verschaffen, zoodat men daarin dikwerf het spoor zou kunnen vinden, waardoor soms plotseling de eene raadsman der Kroon verdwijnt en er een andere optreedt.

Ministers, die er uitloopen zijn er dan ook vele, maar Ministers, als de heer De Brauw, die er inloopen, zijn nog wel te tellen en bestaan grootendeels in de verbeelding.

Immers, hoe lang reeds was de ambtelijke residentie van den heer De Brauw niet gevestigd in het glazenpaleis op het Plein te 's Hage?

Hoe vertrouwd was hij niet gedurende vele jaren met al de aldaar voorkomende zaken en belangen? Hoe beschikte hij niet over alle mogelijke gegevens in tal van aangelegenheden, waarvan anderen zich verstoken zien, om

zich ten aanzien hunner juist- of onjuistheid niet te vergissen!

Hoe langdurig en groot was niet het vertrouwen, door zijne voorgangers in hem gesteld, en hoezeer kon ook van hem worden gezegd: Nourri dans le sérail, il en connait tous les détours!

Maar *last not least*, hoezeer was hij niet de vertrouwde van zijnen rechtstreekschen voorganger Van Goltstein, wiens doen en laten toch voor den heer De Brauw geen raadselen behoefden te wezen. En welke uitstekende gaven en krachten mag deze Minister niet de zijne noemen!

Welnu: is het dan onder zulke bevoorrechte omstandigheden aannemelijk, dat het den Baron Van Goltstein zou zijn gelukt om Jhr. De Brauw als Minister van Koloniën in zwachtels en luiers te winden, wanneer men jaren aanéén te zamen onder hetzelfde dak en met hetzelfde archief ter beschikking, aan dezelfde belangen hoofd en hand heeft geleend?

Hoezeer het ons ook leed doet, wij nemen het niet aan en houden ons volkomen overtuigd dat de Minister De Brauw met betrekking tot de concessieverlenging der Billitonmaatschappij een weg is ingeslagen, van welks lengte en breedte hij zich volkomen rekenschap heeft gegeven, toen hij er den eersten stap op deed.

Zijn deze beschouwingen juist? Duiden de woorden *ingeloopen* en *uitgeloopen* met betrekking tot de Ministers De Brauw en Van Goltstein inderdaad het standpunt aan, dat beiden tegenover de Billitonzaak hebben ingenomen? Is werkelijk de heer Van Goltstein door zijn heengaan aan een hem dreigend gevaar ontsnapt en de heer De Brauw, voor dat gevaar geplaatst, daarin onnadenkend en onvoorzichtig gevallen?

Verdient de heer Van Goltstein volgens het oordeel van den heer Keuchenius, in navolging van Disraeli, den lateren Lord Beaconsfield, met den naam van: *The most-succesful man of the country* te worden gelukgewenscht? En moet daarentegen de heer De Brauw worden beklaagd als een slachtoffer van omstandigheden, wier beteekenis en gewicht hij niet heeft kunnen overzien en doorgronden, zoodat men hem slechts als een ongelukkig kind der fataliteit, die hem overrompelde en tegen zijnen zin medesleepte, heeft aan te merken?

Wij hebben ons al die vragen gesteld, omdat wij, vooral nadat de Regeering zoo hoog de waarde der *goede trouw* heeft doen klinken, de beide genoemde bewindsmannen, hoe gaarne wij dit ook wilden, niet hebben kunnen vrijpleiten van de lichtvaardigheid, waarmede zij door hunne handelingen in deze zaak de grenzen van den schijn der *kwade trouw* zijn genaderd. Hoe streng toch door ons werd gezocht, wij hebben niets kunnen vinden dat strekken kon tot verontschuldiging dier handelingen, zoodat wij zelfs den lof, dien *de Standaard* den Minister De Brauw heeft toegebracht, toen hij den G.-G. 's Jacob in deze zaak met zijne verantwoordelijkheid dekte, niet hebben kunnen aannemen, hoe edel en grootmoedig die daad zelve in het afgetrokkene dan ook zijn moge. Integendeel, hoe langer wij over de Billitonzaak hebben nagedacht, hoe ernstiger wij de stukken lazen en herlazen, hoe nauwkeuriger en gemoedelijker wij ook de gronden van verdediging, door den heer De Brauw of door zijnen eenigen beschermer, den heer De Savornin Lohman, bijgebracht, hebben overwogen, des te onwettiger, ja des te leelijker zijn ons het licht en de gedaante verschenen, waarin men de wenschen en de be-

langen der Billiton-maatschappij ten koste van recht en wet en ten koste van het algemeen belang heeft pogen te bevorderen.

De heer Keuchenius had dan ook in December l.l. volkomen gelijk, toen hij de gesloten overeenkomst van 7 Januari 1882 qualificeerde als: een *slecht* contract, eene *slechte* behandeling, eene *slechte* verdediging.

Het schijnt dat zelfs de Minister De Brauw, door zijne later ingediende Nota van Beantwoording, deze uitspraak heeft willen bekrachtigen. Welk staatsman toch vangt eene verdediging aan gelijk de heer De Brauw, door al dadelijk de goede trouw de trompet te doen blazen en in eene Ministerieele Nota aan haar den tirailleurs-arbeid op te dragen? Is het aldus dat een Generaal de strategie bij een parlementairen veldtocht begrijpt en verstaat? Wij betwijfelen het zeer. En wat nu aangaat den inhoud zelf van die Nota, zoo is het ons toegeschenen dat de Minister er zich schier opzettelijk op toegelegd heeft, om het oordeel van zijn tegenstander Keuchenius te rechtvaardigen, wanneer wij slechts nagaan hoe treurig het er uitziet met de bewijsgronden, waarop hij zijn algeheele houding en verdediging poogt te doen rusten.

Wij beschuldigen volstrekt niet het bestuur der Billiton-maatschappij. Kon dat bestuur slagen in hetgeen het bedoelde en wenschte, het was geoorloofd, ja zijn plicht, om de belangen van de aandeelhouders niet uit het oog te verliezen. Industrieele ondernemingen toch zullen zich wel zelden geroepen gevoelen, om over de haar tegenovergestelde staatsbelangen de rol eener voorzienigheid te aanvaarden in dienst eener Regeering, hoe welwillend deze haar dan ook gezind moge zijn.

Maar wat hier op het standpunt van het ijverige en waakzame bestuur der Billiton-maatschappij te prijzen valt, kan slechts worden afgekeurd op dat van de Regeering, die niet waakte, maar sliep, hetzij dan een diepen of een hazenslaap.

Wij beschouwen de Ministers Van Goltstein en De Brauw dan ook als de hoofdschuldigen in deze zaak, die elkander geen verwijten kunnen doen.

De heer De Brauw heeft, door op het door zijn voorganger voorbereide, en misschien wel volgens diens nota's en adviezen volbrachte werk, als chef van het Kabinet des Ministers Van Goltstein de goedkeuring des Konings te vragen, op dien arbeid zelfs zijn zegel gedrukt.

Hoe de redenen voor die goedkeuring den Koning in dwaling hebben moeten brengen, *hoe* Z. M. toezeggingen en beloften, die nooit gegeven zijn in het licht waarin zij werden voorgesteld, heeft *moeten* aanzien voor een gerechtvaardigd beroep op de goede trouw, *hoe* het geëerbiedigd Hoofd van den Staat omtrent den geest en den zin van art. 22 der Koninklijke Verordening van 1873, regelende het mijnwezen, zal zijn ingelicht om daarna te treden in de sanctie van eene onwettige regeeringsdaad, dit alles is bij het openbaar debat in de Tweede Kamer zoo duidelijk aangetoond, dat het uit onze pen wel geene nadere toelichting zal behoeven. Maar dat alles bewijst dan ook, dat de heer De Brauw er volstrekt niet *ingeloopen* is.

En als veeljarig Referendaris *en* laatstelijk als Kabinetschef bij het Dept. van Koloniën droeg de Minister De Brauw kennis van de meest belangrijke en geheime zaken.

De geschiedenis en de loop der Billiton-concessie in al hare phases zullen hem dus dan ook wel niet onbekend

zijn gebleven. Hij moet geacht worden dienaangaande geheel op de hoogte te zijn geweest. En toen nu de G.-G. 's Jacob, na den Minister Van Goltstein daarvan vóóraf te hebben gesaisisseerd, den 7 Januari 1882 met den vertegenwoordiger der Billiton-maatschappij te Batavia de bekende overeenkomst van concessie-verlenging deed sluiten op de wijze en op de voorwaarden als dit geschied is, moest toen niet later de als Minister opgetreden heer De Brauw de gelegenheid hebben aangegrepen, om te woekeren met de door hem als veeljarig ambtenaar verkregen kennis? En zoo ja, mag dan die kennis worden aangemerkt als steeds in overeenstemming te zijn geweest met de inzichten en beginselen, die den heer Van Goltstein in deze zaak hebben geleid en beheerscht?

En terwijl nu de G.-G. 's Jacob vóór zijn vertrek schier elken dag en over ieder onderwerp van bestuur gedurende verscheidene weken met den heer Van Goltstein besogneerde, zoo mag men wel aannemen dat de aard en het onderwerp dier besognes aan den heer De Brauw als Kabinetschef niet onbekend zijn gebleven, en dat dus hetgeen den 7 Januari 1882 met stille trom te Batavia plaats vond, geen maanden en weken behoefde om aan den heer Van Goltstein en aan zijn Kabinetschef bekend te zijn, als men weet dat de Directeur der Billiton-maatschappij het feit dier overeenkomst van 7 Januari 1882 reeds 8 dagen later kende.

Mogen wij het dus niet betwijfelen dat de heer De Brauw altijd met betrekking tot deze zaak deelde in de meeningen en beschouwingen van den Minister Van Goltstein, wij betwijfelen het evenmin dat de Minister De Brauw, met betrekking daartoe, den dwang en den invloed niet

heeft kunnen afwerpen, dien hij zich allicht als ambtenaar bij het Departement van Koloniën liet welgevallen, waardoor dan ten laatste eene zelfbegoocheling en zelfmisleiding omtrent rechten en plichten worden geboren, wier onhoudbaarheid eerst dan worden ontdekt, wanneer het te laat is. — M.a.w.: de ambtenaar van vroeger is bij den heer De Brauw vermoedelijk opgegaan in den lateren Minister, om wiens fauteuil nog immer de gedaante of schim van een Van Goltstein bleef zweven.

Dat de heer De Brauw reeds weinige weken na zijn optreden als Minister van Koloniën te midden van de behandeling der Indische Rekeningen over 1867, 1868 en 1869, alsook van die der Indische Begrooting over 1883, er niet het minste bezwaar in zag, om al dadelijk de Billiton-zaak aan te grijpen, door op het gesloten contract van 7 Januari 1882 de goedkeuring des Konings te vragen, ziedaar wel het beste bewijs, dat die zaak hem in al hare deelen bekend was, maar ziedaar tevens de aanwijzing, dat hij thans als Minister geheel instemde met al het onwettige en geheimzinnige, dat daaromtrent had plaats gevonden.

Ware het anders geweest, de Minister De Brauw zou zich niet van zulke valsche voorstellingen en drogredenen bediend hebben, waarvan eerst zijn Rapport aan den Koning en later zijne Nota van Beantwoording overvloeiden.

Zooals de heer De Brauw dit bij deze beide stukken gedaan heeft, redeneert en schrijft niet een Minister, die, onbekend met de zaak, zich door de omstandigheden, waarin hij toevallig of ter kwader ure geplaatst is, verrast en beheerscht gevoelt.

Neen! beide deze stukken bewijzen, in verband met 's Mi-

nisters geheele houding van het eerste oogenblik af dat de Billitonzaak in de Kamer ter sprake kwam tot het laatste toe dat hij met volledige kennis van zaken heeft gehandeld, dat ook hij niet anders gewild heeft dan hetgeen zijn voorganger wilde, namelijk: dat aan het onwettige contract door de Koninklijke goedkeuring een schijn van wettigheid kon en moest worden gegeven, en, dat om die goedkeuring te verkrijgen, de feiten die, onder de aandacht des Konings moesten gebracht worden, er anders behoorden uit te zien, dan de werkelijkheid die aanwees.

Daartoe was voor den Koning slechts voldoende de halve waarheid; en terwijl men nu zweeg over de zwakke punten en gebreken van het contract, oordeelde men dat doel bereikt, doch verzuimde de Minister De Brauw te bedenken dat hij, door zijne handelingen te verdedigen op de wijze als waartoe hij de toevlucht moest nemen, zijn bewijsgronden en stellingen volgens den kundigen advocaat Mr. J. A. Levy gezocht en gevonden heeft op eene plaats, die men de *Kinderkamer* noemt, maar die in elk geval als eene bespotting moeten worden aangemerkt van het gezond verstand der Kamer, naardien zij niet slechts den staatsman en rechtsgeleerde, maar ook zelfs den eenvoudigst ontwikkelden Staatsburger onwaardig zijn.

Tot ondersteuning van dat oordeel is het dan ook genoeg in de allereerste plaats te verwijzen naar de op 13, 14 en 15 Februari door de heeren Mirandolle, Wintgens, Rutgers van Rozenburg, Gleichman en Keuchenius in de Kamer gehouden redevoeringen, terwijl de opstellen van den laatste in *de Standaard* de zaak in al haren omvang en uit elk gezichtspunt zóó duidelijk hebben toegelicht, dat het ons met den besten wil niet mogelijk is te begrijpen,

hoe de Minister De Brauw er toe heeft kunnen besluiten, voor zijne houding met een beroep op *de goede trouw* ter markt te komen en daarmede te sollen, en daaraan tegelijk toe te voegen de poging om de natie te doen gelooven, dat het sluiten der oorspronkelijke concessie voor den tijd van 40 jaren eene fout is geweest, die reeds terstond werd ingezien en erkend, en op wier herstel de Regeering van den aanvang af is bedacht geweest. Dit te doen in eene vergadering van 86 mannen, aan wie men dan toch het bezit van gezond verstand niet zal willen betwisten, is voorzeker kras, wanneer men ten minste langs dien weg bedoelt te bewijzen, dat de Regeering de *goede trouw* zou schenden en dus de *kwade* trouw in bescherming zou nemen, indien zij den duur der Billiton-concessie niet op 75 jaren bepaalde.

En waarom noemen wij dit kras?

Omdat door de Regeering *nooit* is beweerd dat voor dien aandrang (tot verlenging) geen reden bestond.

Omdat de Regeering aan de concessionarissen *nooit* heeft geantwoord, dat zij den veertigjarigen termijn voldoende en billijk achtte.

Immers van die veronderstelde opvatting van den Minister Van Bosse is niets naar buiten ooit gebleken. Het door hem voorgedragen art. 15 is bij de geheele omwerking door den Minister Fransen van de Putte gewijzigd, zonder dat in diens nadere rapporten *iets over de Billiton-concessie werd gezegd.* De Billiton-maatschappij is dus eenvoudig gelaten en niet gestoord in de bij haar opgewekte verwachting, in het bij haar opgewekt vertrouwen, dat de concessie-termijn verlengd *zou* worden, indien slechts het legaal bezwaar, ontleend aan de mijnverordening van 1851, vervallen en de tienjarige proef met de werking der

in 1864 gewijzigde artt. 2—14 van de concessie afgeloopen zou zijn.

En nu vragen wij: Hoe zwak moet men zich zelf gevoelen, maar tevens hoe dom, hoe klein, hoe volgzaam moet men eene volksvertegenwoordiging gelooven, om zich te vleien met de hoop, dat zij niet de ijdelheid en krachteloosheid van zulke bewijzen, — bewijzen, ontleend aan hetgeen *niet* geschied is, — zal vatten en doorzien, en dat alleen met het doel om te doen gelooven aan het bestaan van stellige en herhaalde toezeggingen of beloften, waarvoor geen enkel stellig bewijs wordt gegeven, maar waarmede men de goede trouw intusschen een speculatief werk laat verrichten.

Maar er is nog meer.

Trachtte de Minister De Brauw in zijn Rapport aan den Koning te doen gelooven dat de Regeering zich door bepaalde en velerlei toezeggingen verbonden had, om den 40-jarigen in een 75-jarigen termijn van exploitatie van Billiton-tin te veranderen, ZOODRA slechts de verordening op het Mijnwezen van 1850 zoude zijn herzien, tegenover de volksvertegenwoordiging slaat hij een anderen toon aan en is hij er zoowel in zijne Nota als bij zijne mondelinge verdediging op uit, om de Kamer te beduiden: dat machtiging van den Koning in deze zaak eigenlijk volstrekt niet noodig was, zoodat de G.-G. volkomen bevoegd was, ook zonder dergelijke machtiging, de overeenkomst van 7 Jan. 1882 te sluiten gelijk zij gesloten is, terwijl vroeger de concessionarissen zelven de bekrachtiging des Konings hadden verzocht op eene met hen in 1864 gesloten overeenkomst, welk verzoek *toen* door het Opperbestuur zelf overtollig werd geoordeeld.

De heer Keuchenius heeft intusschen dat wapen den

Minister uit de handen geslagen, en hierdoor tevens het karakter van de door den Minister gevoerde verdediging tentoongesteld, toen hij naar aanleiding van dergelijk beweren in de zitting der 2e Kamer van den 14 Febr. l.l. het volgende opmerkte:

De Minister heeft dezen ochtend beweerd, dat de Gouv.-Generaal in dat opzicht volkomen gehandeld had zooals geschied was in 1864. Ook dat is eene grove onjuistheid. Met eenige verwondering heb ik in de Nota gelezen, en het is nu weder door den Minister herhaald, dat het Opperbestuur daartegen geenerlei bedenking maakte en den 20 Januari 1865 aan de B. M$_{ij}$, die verzocht had dat de suppletoire overeenkomst zou worden bekrachtigd, te kennen gaf dat die bekrachtiging onnoodig was. Ieder, die slechts vluchtig de stukken leest, die niet dieper in de zaken doordringt, maar dezen ochtend den Minister in zulke voorstelling gehoord heeft, moet tot de gevolgtrekking komen, dat indertijd de concessionarissen zelve de bekrachtiging hebben gevraagd van eene in Indië gesloten overeenkomst, maar dat het Opperbestuur toen heeft geantwoord: die bekrachtiging wordt volstrekt niet vereischt.

Het was als wilde de Minister daarmede doen gelooven, dat toen reeds voor altijd was uitgemaakt, dat de Indische Regeering volkomen bevoegd is zoodanige overeenkomsten te sluiten en verdere bemoeiing van het Opperbestuur overtollig is.

Deze gevolgtrekkking mag niet gemaakt worden uit de beschikking, die in 1865 aan de concessionarissen is uitgereikt, en welke de Minister op bladz. 2 zijner Nota aanhaalt.

Wat was de zaak? Tengevolge van de gevoerde onderhandelingen had het Indisch Bestuur in 1863 aan het

Opperbestuur kennis gegeven van de voorwaarden, waaronder de vertegenwoordiger der Maatschappij gemachtigd en genegen was tot eene verandering der overeenkomst toe te treden. Het oordeel van het Opperbestuur was daaromtrent ingewonnen, en toen de Minister van Koloniën de machtiging van den Koning verkregen had, om overeenkomstig de Indische voorstellen, maar eenigermate gewijzigd door den Minister, een nader Contract te sluiten, toen is in Indië, overeenkomstig de uit Nederland ontvangen machtiging, het contract van 1864 tot stand gekomen. Toen had men dus in dat contract eene overeenkomst, waartoe reeds de voorafgaande goedkeuring en machtiging van den Koning verkregen was, - en die dus geene nadere bekrachtiging behoefde.

Het was daarom van den toenmaligen Minister van Koloniën zeer juist gezien, dat hij aan de concessionarissen, die nog bekrachtiging van eene overeenkomst kwamen vragen, wier bepalingen reeds vooraf aan het oordeel van den Koning waren onderworpen, te kennen gaf, dat geene verdere bekrachtiging noodig was.

Maar de overeenkomst, die thans is gesloten, is ten eenenmale onttrokken geweest aan de kennisneming van het Opperbestuur. En dat zij daaraan onttrokken is geworden, mag juist de hoogste verbazing wekken bij de omstandigheden vooral waaronder zij later aan het licht is gekomen, want reeds in 1875 is het adres van den vertegenwoordiger der Maatschappij ingediend, waarin hij, kennis gevende van het verstrijken van den 10-jarigen termijn, nu aandrong op herziening naar de grondslagen van de mijnverordening van 1873.

Begon de Minister De Brauw, toen de Billiton-zaak

voor het eerst in de Tweede Kamer ter sprake kwam, zijne verdediging met de zeer laakbare insinuatie, dat zij, die het Billiton-contract afkeurden, door wangunst werden gedreven, hij eindigde het Billiton-debat op nog minder gelukkige wijze, toen hij namelijk de gronden, door den heer Keuchenius bijgebracht, ten einde de nietigheid van het contract uit het oogpunt der Zegelordonnantie te bewijzen, beantwoordde met de treurige opmerking dat die ordonnantie, ook een deel der boeten, daarbij bedreigd, aan den aanbrenger der tegen die verordening gepleegde overtreding uitlovende, dáárdoor voor den heer Keuchenius de gelegenheid opende er iets bij te verdienen.

De heer Keuchenius heeft wijselijk op dergelijke onedele insinuatie gezwegen, terwijl Zijne Exc. de Minister verdiend had tot de orde te zijn geroepen. Maar dit feit wenschten wij toch niet onbesproken te laten, omdat het ons in de treurige noodzakelijkheid brengt de waarschuwing te doen hooren dat men, op dien weg voortgaande, ons anders zoo kalm en bezadigd Nederlandsch Parlement doet gewennen aan vormen en manieren, die er tot dusverre gelukkig nog werden gemist.

Wij herzeggen: de heer Keuchenius heeft daarop wijselijk gezwegen. Maar wij gelooven toch dat de Minister niet ongestraft jegens zeer veel anderen op dusdanige wijze zijnen wrevel zou hebben kunnen en hebben durven lucht geven, zonder er tegelijk de gevolgen van te ondervinden.

Werd met de opneming van den heer de Brauw in het Kabinet het tegenwoordig Ministerie *herboren* verklaard, het is door de houding van dien heer als Minister van Koloniën in de Billiton-zaak tegelijk ook *gestorven;* want het leven, dat aan dat Kabinet misschien nog eenige

dagen zal zijn gelaten, zal zijn een leven zonder kracht, zonder zedelijke waarde, maar ook zonder die waardigheid, die door geene Regeering, welke ook, kan worden gemist.

Wij hebben tot dusverre gezwegen over de millioenen, die de Billiton-maatschappij op haar ijverigen arbeid heeft verworven. Wij zullen het blijven doen, maar wenschen toch op te merken dat diezelfde millioenen, elders als eene schatgraverij gequalificeerd, toch moeielijk buiten beoordeeling hebben kunnen blijven, indien men wenscht te *bewijzen op welke* onverantwoordelijke wijze het Nederlandsche volk in zijne stoffelijke belangen geschaad is geworden, toen het verlengde Billiton-contract van 7 Januari 1882, in strijd met alle wettelijke bepalingen, tot een feit geworden was.

Mag een forsch verzet tegen dergelijk feit volkomen verklaarbaar, natuurlijk en plichtmatig worden geoordeeld, zou zelfs elders allicht bij dergelijk verschijnsel eene betreurenswaardige volksberoering hebben kunnen plaats grijpen in tegenstelling van de waardige kalmte, die te dezer zake hier te lande mocht worden waargenomen, het wordt schande zoodanig verzet te willen stellen op rekening van driften van velen, door hen te beschuldigen als werden zij alléen door wangunst en nijd op den voorspoed van enkelen daartoe aangezet.

Gelijk wij onze overtuiging ..... alléen ontleenen aan een zuiver begrip van het recht voor allen, zoo bestaat er niet éene enkele reden, om dat begrip te betwisten aan hen, die de Billiton-zaak het eerst ter sprake brachten en haar ook wisten te doen beslissen ter plaatse waar dit behoorde en zooals wij dit wenschten.

Naardien wij echter ons rekenden tot de vrienden der Billiton-maatschappij, niets liever begeerende, dan dat haar arbeid na de expiratie van het contract in 1892, mits met inachtneming van de bepalingen der wet, zou kunnen worden voortgezet, en terwijl wij in dien arbeid eene vingerwijzing, een gids, eene aanmoediging zagen voor anderen en voor meerdere Nederlandsche kapitalen, om meer en meer den rijken Indischen bodem op indirecte wijze productief te maken voor de algemeene belangen, zoowel hier te lande als ginder, zoo hebben wij er zelfs ernstig naar gezocht en naar gestreefd, om ten aanzien van de onwettige overeenkomst van 7 Januari 1882 termen te vinden, die vrijheid gaven tot overwegingen, die de wet, het recht en de schatkist konden doen berusten in hetgeen geschied was.

Wij zijn daarin echter niet geslaagd, trots al den goeden wil, die ons daarbij leidde.

Ons eenvoudig gezond verstand, dat niet genoeg ontwikkeld schijnt om in het sophisme zijn heil te zoeken, heeft zich hardnekkig verzet tegen zekere sympathieke begrippen, die zoo geheel ten voordeele luiden van industrieele ondernemingen, zooals de Billiton-maatschappij er eene is. Maar sympathiën behoeven en mogen niet voeren tot den lust om de wet ter zijde te stellen, en het belang van een geheel volk ondergeschikt te maken aan dat van de eersten, de rijksten en de machtigsten van het land.

Ziedaar dan ook het standpunt, waarop de schrijver zich plaatste, toen hij zich de moeite gaf om zich in eene zoo ernstige zaak als het verlengde Billiton-contract, streng rekenschap te geven van eene overtuiging, die zoo geheel strookte met die, welke de commissie in de Tweede

Kamer beheerschte, toen zij rapporteerde en concludeerde als geschied is.

Het is ons dan ook voorgekomen, dat, hoe meer men over het geheele Billiton-contract nadenkt, hoe meer men de bepalingen daarvan onderzoekt en toetst aan de verdediging, door den Minister gevoerd, des te onverklaarbaarder en onverantwoordelijker ons de handelingen toeschijnen van den Gouverneur-Generaal, die ze pleegde, en van den Minister, die ze dekte, in plaats van ze ongedaan te maken.

Maar wij gaan verder.

Ons toch schijnt het onbegrijpelijk, dat, nadat de Billitonzaak eenmaal ter sprake was gebracht op eene wijze, die de strenge veroordeeling van den Indischen Landvoogd en van den Minister had uitgelokt, het geheele Ministerie bleef stilzitten, als waren met deze zaak niet de gewichtigste regeeringsbeginselen, niet de meest ingrijpende staatsbelangen en eindelijk ook niet de waardigheid der geheele Regeering zelve gemoeid.

Wij weten dat deze Regeering er een bijzonder begrip op na houdt, hoe men *al* dan *niet* eene collectieve verantwoordelijkheid van dit Kabinet in de laatste jaren hebbe op te vatten.

Wij hebben gezien, hoe men de Ministers Vissering, Six en van Goltstein heeft weten los te laten zonder zich af te vragen of men zich allen niet reeds sedert lang losgelaten moest hebben.

Maar dat men den heer De Brauw heeft overgelaten aan zijn lot, na hem de vrijheid te hebben gegeven, om het allereerst in zijn Rapport aan den Koning, daarna in zijne Nota van Beantwoording aan de Staten-Generaal en eindelijk achter de Regeeringstafel in zijne redevoeringen

zulke ongerijmde stellingen en zulke gevaarlijke regeeringsbeginselen te verkondigen als door dien Minister verkondigd zijn, zonder dat lot na eene veroordeeling dier beginselen te deelen, ziedaar! wat ons verbaast, ziedaar! wat wij ons niet hebben kunnen verklaren, ziedaar! wat ons verre van edel en edelmoedig toeschijnt. Deze verbazing kon ook niet getemperd worden door de woorden, uitgesproken door den Minister van Financiën, den heer Van Lijnden van Sandenburg, in de Eerste Kamer, toen hij beweerde dat concessiën geene zaken van algemeene regeeringspolitiek waren.

In het afgetrokkene kan dit waar zijn. Maar het houdt op waar te zijn, zoodra een Minister, gelijk de heer De Brauw, *in naam der Regeering*, beginselen gaat ontwikkelen en verdedigen, welke het aanzien en de waardigheid der Regeering zelve prijs geven.

Het houdt op waar te zijn, wanneer één lid der Regeering het Kabinet, waarin hij zitting had, en welks wedergeboorte alléén door zijne benoeming in de plaats van den heer Van Goltstein werd mogelijk gemaakt, berooft van de zedelijke waarde en invloed, die het nog had overgehouden.

Want dat de Regeering in haar geheel wel degelijk verplicht mag worden geoordeeld, om zich deze zaak, als rakende eene algemeene Regeeringspolitiek, aan te trekken, dit meenen wij te kunnen aantoonen, door de aandacht te vestigen op de navolgende punten:

1°. Is de G.-G. van N.-Indië bevoegd de bepalingen van het Reg.-Reglement te schenden en de hem ter uitvoering gegeven en in overeenstemming met 's lands wetten vastgestelde Koninklijke Besluiten willekeurig buiten toepassing te laten, te wijzigen of terzijde te stellen?

2°. Kan een G.-G., die op zulk eenen onwettigen en gevaarlijken weg 's lands dienaren en de ingezetenen van N.-Indië voorgaat, ja! hen zelfs daarin medesleept, hetzij dan bewust of onbewust, op het standpunt worden gehandhaafd, dat door hem wordt ingenomen?

3°. Mag de beschikking over een geheel eiland, zoo groot als Friesland en Overijssel te zamen, met 153 daarbij behoorende grootere en kleinere eilanden, gedurende een tijdvak van 35 jaren worden overgelaten aan het goeddunken van den G.-G. of aan dat van een Minister van Koloniën, al had deze laatste ook meerdere ervaring en gezonder begrip van vaderlandsch en koloniaal staatsrecht, dan de Minister De Brauw getoond heeft te bezitten?

4°. Mogen de voordeelen, die zulke eilanden door hunnen vermoedelijken rijkdom aan delfstoffen voor het rijk kunnen opleveren, met terzijdestelling van art. 22 van het Reglement op het mijnwezen van 1873, ten behoeve van eenige particulieren worden prijsgegeven?

Zoodra men gereed is met een antwoord op deze vragen, zal het, dunkt ons, wel niet meer twijfelachtig zijn, dat de Regeering en het Kabinet van den heer van Lijnden van Sandenburg wel degelijk in hun geheel en collectief betrokken waren bij de houding en bij de voorop gezette beginselen van bestuur, die het den Minister de Brauw behaagd heeft als dogma van regeeringsbeleid te verkondigen.

Wij zeggen er dan ook niet meer van en gaan thans over tot het geven van een ongevraagd advies.

Dat advies is niet de vrucht der overtuiging van een

wangunstige of van een tegenstander der Billiton-maatschappij, maar in tegendeel die van een man, die het allereerst zijn land lief heeft, van een vriend, die handel en nijverheid gaarne zooveel mogelijk overgelaten ziet aan de werking en aan de kracht van Nederlandsch kapitaal en Nederlandsche energie, en eindelijk dat van een burger, die iets gevoelt voor eene onderneming, welke zich in een vorstelijken oorsprong en in eene prinselijke wijding, als die van Z. K. H. Prins Hendrik, heeft mogen verheugen, en die daarin eene dankbare aanleiding te meer heeft gevonden, om zijne meening onbevangen en oprecht te verkondigen, nu het er op aan zal komen te ervaren: of de Billiton-maatschappij *al* dan *niet* aan de spits zal blijven staan van die goede en degelijke ondernemingen, die aan het vaderland ten zegen, en aan zijn handel, nijverheid en deelhebbers ten voordeel zullen verstrekken.

De schrijver, behoorende tot de cathegorie der laatsten, mag alzoo worden aangemerkt als zich te scharen onder de vrienden en geenszins onder de tegenstanders der Billiton-maatschappij.

Zich alzoo plaatsende op *dat* en op geen ander standpunt, roept hij het Bestuur dier Billiton-maatschappij toe:

Begeer niet de uitvoering van een contract, dat tot schade van het land en in strijd met de wetten en het recht van dat land gesloten is.

Onthoud u van pogingen om hetgeen onrecht is te verheffen tot uw recht.

Geef uwerzijds den wensch te kennen, om het gesloten contract van 7 Jan. 1882 met goedvinden en overeenstemming der Indische Regeering te ontbinden.

Buig het hoofd voor hetgeen niet twijfelachtig kon worden bevonden, laat aan de bepalingen van de Reglementen, regelende het mijnwezen in Ned.-Indie, al hunne kracht en hunnen loop, en, is het tijdstip dáár, dat ook uwe concessie haar einde nadert, welnu! laat dan art. 22 van het Koninklijk Reglement van 1873 beslissen in zóódanigen geest en met zóódanig gevolg, dat ook aan uwe maatschappij blijve gegund *volgens de wet*, wat haar thans als *in strijd met de wet* moet blijven ontzegd.

En eindelijk: vergeet niet, maar bedenk: dat de afgestorven vorstelijke mede stichter uwer Maarschappij vrij gewis, indien hij geleefd hadde, zou hebben afgeheurd, ja: zich met al den ernst, met al de kracht en niet minder met al zijne gemoedelijkheid, die in hem waren, zou hebben verzet tegen eene overeenkomst als die van 7 Januarij 1882, waardoor slechts enkelen werden verrijkt tot schade van het land, dat hij zoo lief had, en welks wetten hij nooit zou hebben begeerd ter wille van die bevoorrechting te zien ter zijde gesteld of geschonden.

Ziedaar niet de meening van een rechtsgeleerde, wien een proces van grooten omvang toelacht, maar slechts die van een eenvoudig en onpartijdig burger, die het met zijn land en met zijne nijvere burgers goed meent.

En mocht het nu zijn dat deze meening het voorrecht bekomt te worden beaamd, te worden toegejuicht en eindelijk ook te worden gevolgd en toegepast, dan ge-

looven wij dat de wet en het staatsbelang zullen worden geëerbiedigd en gebaat, mits slechts eene nieuwe overeenkomst der Indische Regeering, met de Billiton-maatschappij gesloten tegen 1892, zal zijn getoetst gebleken aan de navolgende bepalingen:

1°. Het contract moet worden gesloten in overeenstemming met de bepalingen van het Reg. Regl., de verordeningen omtrent de mijnontginning en agrarische aangelegenheden en de ordonnantie omtrent de onteigening ten algemeenen nutte.

2°. Het onderwerp der overeenkomst moet in tegenstelling van dat van 7 Januarij 1882 niet onbepaald, maar bepaald zijn.

Nu toch weet men inderdaad niet tot hoeverre de rechten der Billiton-concessie zich uitstrekken. Niets immers wijst aan of die rechten zich alléén bepalen tot het eiland Billiton dan of zij zich ook uitstrekken tot de 153 eilanden, uitmakende de onderhoorigheden van dat eiland.

Beweert de Minister De Brauw het eerste, de Billiton-maatschappij en haar vertegenwoordiger in Indië beweren blijkbaar het laatste.

Hieromtrent behoort dus zekerheid te bestaan, want de regeering, over die eilanden, hetzij ten eigen behoeve, hetzij ten behoeve van anderen beschikkende, mag zich niet blootstellen aan het gevaar, daarin te worden gestoord of deswege in rechten te worden betrokken door eene naamlooze vennootschap, onverschillig of zij de Billiton-maatschappij dan wel eene andere voorstelt.

3°. Aangenomen echter dat zich het recht der Billiton-

maatschappij uitsluitend bepaalt tot het enkele eiland Billiton, dan is toch de afstand van dat geheele eiland aan ééne enkele naamlooze vennootschap zoowel in erfpacht tot uitoefening van landbouw als tot mijnontginning in de werkelijkheid uit een oogpunt van staatsbelang te groot. Immers! het recht van erfpacht tot uitoefening van landbouw moet worden afgescheiden van dat tot mijnontginning. Wil men dit niet, dan behoort er ook gewaakt te worden, dat al de bepalingen, welke die rechten regelen en waarborgen, toegepast worden en blijven.

4o. De cijns, thans alléén voor mijnontginning bedongen van 3 of $4^1/_2$% van het bruto product, is te laag in verband met den rijkdom van Billiton aan tin, staat niet in evenredigheid tot de schatten en tot de bereids genoten voordeelen, en benadeelt het landsbelang.

Dat die voordeelen duurzaam, ja allicht klimmende beloven te zijn, behoeft geen betoog, wanneer men eene exploiteerende maatschappij gelijk die van Billiton tien jaren te vroeg pogingen ziet aanwenden, gelijk die aangewend zijn, om eene bestaande overeenkomst met 35 jaren te verlengen en daardoor een gewijzigd contract van 7 Januari 1882 mogelijk te maken.

5o. Afgaande op de vrees (al is zij volstrekt niet die van den schrijver) van roofbouw, eene vrees waarop de Minister De Brauw met zooveel nadruk gewezen heeft, moet het wenschelijk worden geoordeeld, dat geene nadere of nieuwe overeenkomst met de Billiton-maatschappij of met eenige andere naamlooze vennootschap, met het object van mijnexploitatie tot werkkring, worde aangegaan,

zoolang de verordening, regelende het toezicht der regeering op de delving van delfstoffen in groeven en aan het oppervlak, niet is tot stand gekomen. Wij merken hierbij op dat ook de oud-G.-G. Van Lansberge die meening deelde en dat hij ter wille van haar de gewraakte overeenkomst van 7 Januari 1882 niet tot een onderwerp van zijne bestuurshandelingen verkoos te maken.

6°. Behoort te worden gelet op de rechten der Inlandsche bevolking op hare eigendommen. Deze mogen niet, gelijk bij de overeenkomst van 7 Januari 1882 is geschied, op eene schromelijke wijze worden verkort. Men behoort die rechten en belangen bij de regeling van de schadeloosstelling van den grond, gelijk zij nu ten allen tijde aan eene naamlooze vennootschap als de Billiton-maatschappij zijn afgestaan, ten strengste te eerbiedigen en te beschermen. Immers voor één vierkante paal riembak grond of voor 22710,49 ares ontvangt zij nu f 24, volgens het nieuwe contract f 50, dat is: $\frac{11}{100}$ of $\frac{11}{50}$ cent ongeveer per *are* of 100 vierkante meter, gelijk staande met 11 en 22 cent per hectare.

7°. Moet er voor al degenen, die met de Billiton-maatschappij in betrekking staan of komen, gelegenheid zijn hunne rechten tegenover die vennootschap *in Indië* te doen gelden, zonder daarentegen verplicht te zijn, tot handhaving dier rechten, hier te lande, als de residentie van het hoofdbestuur dier maatschappij, een proces te voeren.

8°. Begeert de Billiton-maatschappij of welke andere combinatie van industrieelen ook, ter uitoefening van land-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA